

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/79/2023
Identifikačné číslo spisu:	8121205331
Dátum vydania rozhodnutia:	12.07.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Halušková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:8121205331.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Haluškovej a členov senátu JUDr. Jany Bajánkovej a JUDr. Jozefa Kolcuna, PhD., v spore žalobcov 1/ Š. I., narodeného XX. C. XXXX, C. XXX, 2/ G. R., narodeného XX. W. XXXX, C. XXX a 3/ B. K. R., narodeného XX. K. XXXX, D., F. XX, zastúpených advokátom JUDr. Jurajom Lukáčom, Poprad, Námestie sv. Egídia 11/6, proti žalovanému Slovenská republika - Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, Bratislava, Štúrova 2, o náhradu škody spôsobenej orgánom verejnej moci pri výkone verejnej moci nezákonným rozhodnutím, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 24C/55/2021, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 07. júna 2022 sp. zn. 1Co/15/2022, takto

rozhodol:

Dovolanie z a m i e t a.

Žalovanému nepriznáva voči žalobcom nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 15. decembra 2021 sp. zn. 24C/55/2021 zamietol žalobu a žalovanému nárok na náhradu trov konania nepriznal. Z dôvodov rozsudku vyplýva, že žalobcovia sa domáhali náhrady škody a náhrady nemajetkovej ujmy podľa zák. č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (ďalej iba „zák. č. 514/2003 Z. z.“). Za nezákonné rozhodnutie orgánu verejnej moci označili uznesenie o vznesení obvinenia z 18. novembra 2010, resp. uznesenie o vznesení obvinenia z 28. februára 2007. Rozsudkom Okresného súdu Prešov sp. zn. 1T/112/2013 z 09. decembra 2018 boli obvinení žalobcovia oslobodení spod obžaloby, nakoľko všetkých 80 skutkov nebolo trestným činom. Uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 10To/21/2018 z 03. apríla 2019 bolo odvolanie prokurátora zamietnuté; rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť v ten istý deň. Z dôvodov týchto rozhodnutí vyplýva, že žalobcovia predmetné skutky spáchali formou vedomej nedbanlivosti a spôsobili škodu Slovenskej republike. K oslobodeniu obžalovaných spod obžaloby došlo pre absenciu zavinenia vo forme úmyslu. Okresný súd konštatoval, že trovy obhajoby za žalobcov platila Urbárska spoločnosť obce Jakubany, pozemkové spoločenstvo. Priznanie náhrady škody, resp. náhrady nemajetkovej ujmy s prihliadnutím na

všetky okolnosti danej veci by bolo v rozpore s dobrými mravmi. Žalobcovia si trestné stíhanie privodili sami vedomou nedbanlivosťou, pričom Slovenskej republike spôsobili škodu vyše 360 000 eur. Nárok žalobcov na náhradu škody ani na náhradu nemajetkovej ujmy nebol preukázaný. O trovách konania rozhodol súd prvej inštancie podľa § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), keď si žalovaný nárok na náhradu trov konania neuplatnil.

2. Krajský súd v Prešove ako súd odvolací (ďalej iba „krajský súd“ alebo „odvolací súd“) rozsudkom zo 07. júna 2022 sp. zn. 1Co/15/2022 ako vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP rozsudok okresného súdu vo výroku o zamietnutí žaloby do sumy 7 959,40 eura spolu s úrokmi z omeškania vo výške 5 % ročne od 10. februára 2021 do zaplatenia vo vzťahu ku každému zo žalobcov potvrdil a v prevyšujúcej časti, vrátane výroku o trovách konania, rozsudok podľa § 389 ods. 1 písm. c) CSP zrušil a v rozsahu zrušenia v zmysle § 391 ods. 1 CSP vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Odvolací súd k žalobcami uplatnenej náhrade škody, ktorá mala vzniknúť v dôsledku vynaložených trov obhajoby v trestnom konaní vo výške 7 959,40 eura každému zo žalobcov uviedol, že nebol preukázaný vznik tejto škody. Náhradu skutočnej škody možno priznať iba ak poškodený riadne preukázal, že v tvrdenom rozsahu naozaj došlo k zmenšeniu jeho majetku. Zo spisu vyplýva, čo nerozporovali ani žalobcovia, že trovy právneho zastúpenia v trestnom konaní neuhrádzali oni sami, ale uhrádzala ich Urbárska spoločnosť obce Jakubany, pozemkové spoločenstvo. Z výpisu z uznesenia správnej a dozornej rady Urbárskej spoločnosti obce Jakubany pozemkové spoločenstvo, Jakubany 71, 065 12 Jakubany, IČO: 31 305 237 z 22. augusta 2019 vyplýva, že správna rada pozemkového spoločenstva dňa 24. marca 2014 schválila uznesenie, že náklady spojené s právnym zastupovaním členov správnej rady, dozornej rady a zamestnancov v súvislosti s ochranou urbárneho majetku hradí Urbárska spoločnosť obce Jakubany, pozemkové spoločenstvo, Jakubany 71. Faktúry, vystavené za poskytnuté právne služby (faktúra č. 20170039 zo 4. októbra 2017, faktúra č. 20120018 zo dňa 4. júna 2012, faktúra č. 20150034 z 30. novembra 2015, faktúra č. 20160015 z 15. novembra 2016, faktúra č. 20160068 z 24. októbra 2016, faktúra č. 20160060 z 30. septembra 2016, faktúra č. 20170014 z 11. mája 2017, faktúra č. 20170007 zo 14. februára 2017, faktúra č. 20170021 zo 14. novembra 2017, faktúra č. 20180001 z 24. januára 2018, faktúra č. 20190017 zo 4. júna 2019, faktúra č. 20190005 z 11. júna 2019, faktúra č. 20190002 z 9. apríla 2019) boli uhrádzané Urbárskou spoločnosťou obce Jakubany, pozemkové spoločenstvo, nie žalobcami. Žalobcom preto nevznikla majetková škoda, ktorej náhradu žiadajú.

3. Proti výroku rozsudku odvolacieho súdu o potvrdení rozsudku okresného súdu podali dovolanie žalobcovia dôvodiť, že myšlienkové úvahy súdov o tom, že žalobcom skutočná škoda nevznikla, lebo faktúry za ich právne zastupovanie v trestnom konaní uhrádzal urbár, sú právne nesprávne. Argumentovali, že v dôsledku nezákonného postupu orgánov činných v trestnom konaní im majetková ujma vznikla, pretože mali povinnosť uhradiť svojim právnym zástupcom odmenu za zastupovanie v trestnom konaní; v rámci ďalších právnych skutočností bola uhradená v následnom právnom vzťahu in favorem tertii. Táto okolnosť ale nezbavuje štát povinnosti jej náhrady žalobcom, pretože ak by neboli nezákonne stíhaní, predstavovala by urbárom uhradená čiastka majetkový prospech, ktorí by získali. Je zrejmé, že pohľadávka v podobe škody predstavujúcej náklad na právne zastupovanie vznikla na základe plnej moci s advokátom samotným žalobcom. Za právne otázky, od vyriešenia ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, žalobcovia (ďalej aj „dovolatelia“) označili otázku „- či má mať vplyv na aktívnu vecnú legitimáciu v konaní o náhrade škody podľa zákona 514/2003 Z. z. to, ak náklady na právne zastupovanie, ktoré poškodenému vzniknú uhradí tretia osoba? resp. - či si náhradu za právne zastupovanie v konaní o náhrade škody podľa zákona 514/2003 Z. z. môže uplatniť aj subjekt, ktorý nebol účastníkom konania, a ktorý tieto náklady vynaložil na základe súkromného vzťahu s poškodeným?“ o ktorej „majú zato, že podľa § 421 ods. 1 písmeno b) CSP táto zrejme v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu nebola vyriešená, resp. sa dá povedať, že o nej dovolací súd rozhoduje v zmysle § 421 ods. 1 písmeno c) CSP rozdielne preto, že všetky jeho rozhodnutia priznávajú titulom náhrady škody trovy predstavujúce výšku tarifnej odmeny za zastupovanie“. Rozhodnutie odvolacieho súdu de facto spája sled dvoch po sebe nasledujúcich právnych vzťahov (vznik škody a plnenie v prospech tretej osoby) a mylne z nich vytvára záver tom, že žalobcom škoda nevznikla. Právny vzťah medzi žalobcami a urbárskou spoločnosťou dovolatelia z hľadiska uplatnenia nároku na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím označili za subsidiárny a v predmetnom konaní právne irelevantný, pretože sa

týka súkromného vzťahu medzi urbárom a žalobcami, nie postavenia žalobcov v trestnom konaní.

4. Žalovaný vo vyjadrení navrhol dovolanie odmietnuť s poukazom na § 447 písm. f) CSP, nakoľko nespĺňa kvalitatívne požiadavky kladené na obsah dovolania a dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 432. Poukázal na uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/467/2013, podľa ktorého je vznik škody jedným z predpokladov zodpovednosti za škodu, pričom „Škodou sa rozumie majetková ujma, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného a je objektívne vyjadriteľná v peniazoch. Pokiaľ dlžník nezaplatí dlžnú pohľadávku svojmu veriteľovi, nemôže úspešne uplatniť nárok na jej náhradu z titulu zodpovednosti tretej osoby za škodu, lebo škoda mu zatiaľ nevznikla. Za škodu nemožno považovať len samotnú existenciu pohľadávky, až keď dlžník veriteľovi pohľadávku zaplatí, vzniká dlžníkovi voči tretej osobe právo na náhradu škody.“

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej aj „najvyšší súd“ príp. „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

6. Dovolatelia podali dovolanie z dôvodu uvedeného v § 421 ods. 1 písm. b) CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Musí ísť o otázku právnú, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, by dovolateľ mal a/ konkretizovať právnú otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť potrebu, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil a c/ uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená.

7. Z obsahu súdneho spisu je zrejmé, že žalobcovia si okrem náhrady nemajetkovej ujmy uplatnili voči žalovanému aj nárok na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci nezákonným rozhodnutím, tvorený trovami vzniknutými v trestnom stíhaní za ich obhajobu, uhradenými advokátom treťou osobou (Urbárskou spoločnosťou obce Jakubany pozemkové spoločenstvo).

8. Dovolatelia v dovolaní vymedzili dve právne otázky. Prvou z nich je otázka aktívnej vecnej legitímácie v konaní o náhrade škody podľa zák. č. 514/2003 Z. z. v prípade zaplatenia nákladov na právne zastupovanie, ktoré poškodenému vzniknú, treťou osobou. V tejto súvislosti dovolatelia tvrdili, že pohľadávka v podobe škody, predstavujúcej náklad na právne zastupovanie, vznikla na základe plnej moci s advokátom samotným žalobcom.

9. Podľa § 3 ods. 1 písm. a) zák. č. 514/2003 Z. z. v platnom znení štát zodpovedá za podmienok ustanovených týmto zákonom za škodu, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci, okrem tretej časti tohto zákona, pri výkone verejnej moci nezákonným rozhodnutím.

Podľa § 17 ods. 1 zák. č. 514/2003 Z. z. v platnom znení uhrádza sa skutočná škoda a ušlý zisk, ak osobitný predpis neustanovuje inak.

Podľa § 18 ods. 1 zák. č. 514/2003 Z. z. v platnom znení náhrada škody zahŕňa aj náhradu účelne vynaložených trov konania, ktoré poškodenému vznikli v konaní, v ktorom bolo vydané nezákonné rozhodnutie alebo rozhodnutie o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutie o väzbe, zatknutí a inom pozbavení osobnej slobody alebo vykonané zadržanie a v konaní, v ktorom bolo rozhodnutie zrušené alebo bolo trestné stíhanie zastavené, alebo v ktorom bola vec postúpená inému orgánu.

Podľa § 18 ods. 1 zák. č. 514/2003 Z. z. v platnom znení súčasťou trov konania sú aj trovy právneho zastúpenia, ktoré zahŕňajú účelne vynaložené hotové výdavky a odmenu za zastupovanie, ktorá sa určí ako tarifná odmena advokáta. Súčasťou trov konania nie sú náklady na predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody pred príslušným orgánom.

10. Jedným zo základných znakov právneho štátu vychádzajúceho z princípov delby výkonu verejnej moci a nezávislosti súdnictva je právo na súdnu a inú právnu ochranu. Základné princípy výkonu

súdnicstva vymedzujú články 46 až 50 Ústavy Slovenskej republiky. Zodpovednosť súdov, iných orgánov štátu a orgánov verejnej správy kreuje aj osobitné právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu alebo orgánu verejnej správy garantované v čl. 46 ods. 3 Ústavy (porovnaj: Každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom).

11. Čl. 46 ods. 3 Ústavy obsahuje verejnoprávnu sankciu za porušenie ľudských práv orgánom verejnej moci a plní aj významnú reparačnú funkciu voči subjektu, ktorého práva boli porušené. Pri rozhodovaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci je potrebné vychádzať nielen z uvedeného ústavnoprávneho rámca, ale aj z osobitného právneho predpisu, ktorým je zákon č. 514/2003 Z. z. a subsidiárne z Občianskeho zákonníka.

12. Zákon č. 514/2003 Z. z. ani Občiansky zákonník pojem škoda ani skutočná škoda nedefinujú. V uznesení sp. zn. 4MCdo/23/2008 najvyšší súd vymedzil škodu ako ujmu, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného, objektívne vyjadriteľnú všeobecným ekvivalentom, t. j. peniazmi, napravitel'nú poskytnutím majetkového plnenia, predovšetkým peňazí, ak nedochádza k naturálnej reštitúcii. V judikáte R 55/71 je skutočná škoda vymedzená ako zmenšenie majetku, resp. úbytok majetku poškodeného, ktorý už nastal a predstavuje majetkové hodnoty potrebné na uvedenie veci do predošlého stavu, prípadne na vyváženie dôsledkov vyplývajúcich z toho, že nedošlo k uvedeniu veci do predošlého stavu. Skutočná škoda sa vyjadruje porovnaním majetkového stavu poškodeného pred vznikom škody a po poškodení (uznesenie sp. zn. 3Cdo/467/2013).

13. Vychádzajúc z tohto pojmoslovía dovolací súd v rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/467/2013 uviedol, že „ak je škodou ujma, ktorá sa v majetkovej sfére poškodeného reálne prejavila faktickým znížením jeho majetku, potom je opodstatnený záver, že škoda nevzniká dlžníkovi dovtedy, kým svojmu veriteľovi dlžnú čiastku nezaplatil. Sama skutočnosť, že veriteľ má voči dlžníkovi nejakú pohľadávku, i keby bola priznaná rozhodnutím súdu, totiž ešte neznamená, že majetok dlžníka sa o túto pohľadávku zníži. Existencia takejto, dosiaľ neuspokojenej, pohľadávky nie je preto škodou [poznámka dovolacieho súdu: tento právny názor je zastávaný aj v odbornej právnickej literatúre (viď napríklad „Veľké komentáre, Števček a kol., Občiansky zákonník I, C-H-Beck, 2015, str. 1494“)]. Rovnako staršia, ale stále aktuálna judikatúra uvádza, že pri zisťovaní výšky škody je nutné vždy vychádzať zo skutočnej škody, teda z čiastky predstavujúcej majetkovú hodnotu, o ktorú bol znížený majetok poškodeného (R 33/1967).

14. V posudzovanom spore k zmenšeniu majetku žalobcov v príčinnej súvislosti so zaplatením trov za ich právne zastupovanie v trestnom konaní, v ktorom boli ako obvinení spod obžaloby oslobodení, nedošlo (samotní dovolatelia hovoria o pohľadávke v podobe škody pričom pohľadávkou je podľa § 488 Občianskeho zákonníka potrebné rozumieť „len“ právo na plnenie). Dovolací súd preto konštatuje, že okresný aj odvolací súd posúdili dovolateľmi nastolenú dovoláciu otázku správne, keď žalobu v tejto časti zamietli s odôvodnením, že žalobcom škoda predstavovaná trovami právneho zastupovania v trestnom konaní nevznikla. Na tomto závere, vychádzajúc zo skutkového stavu zisteného okresným a odvolacím súdom, ktorým je dovolací súd viazaný (vady v postupe súdov pri zisťovaní skutkového stavu dovolatelia nenamietali) nič nemenia ani úvahy dovolateľov o plnení v prospech tretej osoby. Iba na margo dovolací súd udáva, že zmluvou v prospech tretej osoby podľa § 50 Občianskeho zákonníka sa dlžník zaväzuje veriteľovi konajúcemu vlastným menom, že bude plniť tretej strane (ktorá nemá nijaký vplyv na uzavretý zmluvný vzťah), ktorá až následne, na základe svojho súhlasu v tomto vzťahu uplatňuje svoj prospech.

15. V druhej otázke sa dovolatelia pýtali, či si náhradu za právne zastupovanie v konaní o náhradu škody podľa zák. č. 514/2003 Z. z. môže uplatniť aj subjekt, ktorý nebol účastníkom konania, a ktorý tieto náklady vynaložil na základe súkromného vzťahu s poškodeným. Dovolací súd konštatuje, že právna otázka, vyriešenie ktorej nemalo určujúci význam pre rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), aj keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska § 421 ods. 1 CSP

(rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/132/2009, 2Cdo/71/2010, 3Cdo/51/2006, 4Cdo/151/1998, 5Cdo/1/2010, 7Cdo/117/2011). To je aj prípad dovolateľmi vymedzenej druhej dovolacej otázky.

16. Dovolatelia podali dovolanie aj z dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP uvedúc, že nastolené dovolacie otázky „dovolací súd rozhoduje v zmysle § 421 ods. 1 písmeno c) CSP rozdielne preto, že všetky jeho rozhodnutia priznávajú titulom náhrady škody trovy predstavujúce výšku tarifnej odmeny za zastupovanie“.

17. Podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Zásadný právny význam otázky, ktorú má na mysli ustanovenie § 421 ods. 1 písm. c) CSP je daný zámerom prispieť k prekonaniu existujúcej rozdielnosti rozhodovania dovolacieho súdu. V prípade, ak dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z § 421 ods. 1 písm. c) CSP, je jeho (procesnou) povinnosťou: a) konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd a b) označením konkrétnych (odlišných, aj navzájom si protirečiacich) rozhodnutí dovolacieho súdu doložiť, že predmetná právna otázka je dovolacím súdom skutočne rozhodovaná rozdielne. V rozhodnutí sp. zn. 8Cdo/78/2017 najvyšší súd doslovne uviedol, že dovolateľ je „povinný dovolací dôvod vymedziť označením rozhodnutí dovolacieho súdu, v ktorých dovolací súd o danej právnej otázke rozhodoval rozdielne (zaujal iné právne závery)“. V prejednávanom spore dovolutelia uvedeným spôsobom nepostupovali a neoznačili rozhodnutia dovolacieho súdu, v ktorých by boli nimi nastolené otázky riešené rozdielne.

18. So zreteľom na uvedené dovolací súd uzatvára, že dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP je založené na právnych otázkach, z ktorých prvú súdy nižších inštancií zodpovedali správne a druhú neriešili a dovolanie podané z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP neobsahuje rozhodnutia dovolacieho súdu, v ktorých by boli nastolené otázky riešené rozdielne. Dovolací súd potom dovolanie po prejednaní bez pojednávania (§ 443 CSP časť vety pred bodkočiarkou) podľa § 448 CSP zamietol.

19. V dovolacom konaní úspešnému žalovanému dovolací súd voči žalobcom nárok na náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, pretože mu v dovolacom konaní trovy nevznikli (§ 255 ods. 1 CSP).

20. Tento rozsudok prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.